

بررسی تأثیر ویژگی‌های سازمانی و مدیریتی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه‌یابی در شرکت‌های تولیدی متوسط و بزرگ ایران

حمید روان پاک نودژ^{۱*}

مینا تفنگچی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۱۱/۲۸

چکیده

هدف اصلی این مقاله بررسی تأثیر ویژگی‌های سازمانی و مدیریتی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه‌یابی در شرکت‌های تولیدی متوسط و بزرگ ایران است. این تحقیق به منظور شناسایی و تحلیل عواملی که بر انتخاب روش‌های مختلف هزینه‌یابی تأثیر می‌گذارند، انجام شده است. نوآوری این تحقیق در ترکیب ویژگی‌های سازمانی و مدیریتی به عنوان عوامل تأثیرگذار بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه است که در بازار ایران و شرکت‌های تولیدی با اندازه‌های مختلف، موضوعی نسبتاً نو است. روش تحقیق به صورت پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه برای جمع‌آوری داده‌ها از مدیران مالی و حسابداران شرکت‌های تولیدی متوسط و بزرگ طراحی شده است. مسئله اصلی تحقیق این است که انتخاب روش‌های حسابداری هزینه‌یابی در شرکت‌های تولیدی تحت تأثیر عواملی چون اندازه سازمان، ساختار مدیریتی، سطح تخصص و تجربیات کارکنان، و شرایط بازار قرار دارد. درک این تأثیرات می‌تواند به بهبود کارایی و شفافیت در فرآیندهای تصمیم‌گیری مالی کمک کند و در نهایت به انتخاب بهینه روش‌های هزینه‌یابی منجر شود. نتایج این تحقیق می‌تواند راهکارهایی برای بهبود فرآیندهای حسابداری در شرکت‌های تولیدی ارائه دهد و کمک کند تا مدیران و حسابداران با آگاهی بیشتری به انتخاب روش‌های مناسب هزینه‌یابی بپردازند. این مقاله به دنبال شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های موجود در انتخاب روش‌های حسابداری هزینه‌یابی است که می‌تواند تأثیرات مثبت زیادی بر کارایی مالی شرکت‌ها داشته باشد.

واژگان کلیدی

روش‌های حسابداری هزینه‌یابی، ویژگی‌های سازمانی، تصمیم‌گیری مالی، ساختار مدیریتی، شرکت‌های تولیدی ایران.

۱- استادیار، دانشکده مالی و حسابداری، موسسه آموزش عالی الکترونیکی ایرانیان، تهران، ایران. Dr.Hamid Ravan

Paknoodezh

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، دانشکده مالی و حسابداری، موسسه آموزش عالی الکترونیکی ایرانیان، تهران، ایران.

mina.tofangchi.1403@gmail.com

۱- مقدمه

حسابداری هزینه یکی از مهم‌ترین ابزارهای مدیریتی در شرکت‌های تولیدی است که به مدیران کمک می‌کند تا تصمیمات مالی بهتری اتخاذ کنند. این روش‌ها به تعیین و تخصیص هزینه‌ها در سازمان‌ها کمک کرده و بهبود کارایی مالی را تضمین می‌کنند. در این میان، انتخاب روش‌های مناسب هزینه‌یابی بستگی به ویژگی‌های سازمانی و مدیریتی هر شرکت دارد. در بسیاری از شرکت‌های تولیدی، انتخاب روش‌های حسابداری هزینه ممکن است تحت تأثیر عواملی همچون اندازه شرکت، ساختار سازمانی، فرهنگ مدیریتی و تجربه‌های کارکنان قرار گیرد (رستمی و جعفری ۲۰۲۲: ۵۲). اشاره می‌کنند که «ویژگی‌های سازمانی مانند اندازه و ساختار سازمانی تأثیر زیادی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه در شرکت‌های تولیدی دارند». به‌ویژه در بازارهای نوظهور مانند ایران، این ویژگی‌ها ممکن است با چالش‌های خاصی مواجه شوند که بر فرآیند تصمیم‌گیری تأثیرگذار باشند.

مهم‌ترین جنبه‌ای که در انتخاب روش‌های حسابداری هزینه‌یابی تأثیرگذار است، ویژگی‌های سازمانی هر شرکت است. اندازه سازمان، میزان پیچیدگی‌های تولیدی و ساختار مدیریتی، از جمله عواملی هستند که بر انتخاب این روش‌ها تأثیر می‌گذارند (شهبازی ۲۰۲۲: ۶۱). بیان می‌کند که «شرکت‌های تولیدی بزرگ از سیستم‌های پیچیده‌تری برای حسابداری هزینه استفاده می‌کنند که شامل تخصیص دقیق‌تر منابع و هزینه‌ها است». در مقابل، شرکت‌های کوچک و متوسط ممکن است روش‌های ساده‌تری را برای هزینه‌یابی انتخاب کنند که به منابع مالی و انسانی کمتری نیاز دارند.

ویژگی‌های مدیریتی نیز نقش کلیدی در انتخاب روش‌های حسابداری هزینه ایفا می‌کنند. مدیرانی که دارای تجربه بیشتری در مدیریت مالی هستند، احتمالاً به انتخاب روش‌های پیچیده‌تری برای هزینه‌یابی تمایل دارند که می‌تواند به بهبود دقت در گزارش‌دهی مالی منجر شود (کریمی ۲۰۲۳: ۴۴). اشاره می‌کند که «مدیرانی که تجربه بیشتری در مدیریت مالی دارند، تمایل بیشتری به انتخاب روش‌های پیچیده‌تر برای حسابداری هزینه دارند». علاوه بر این، فرهنگ سازمانی و ارزش‌هایی که در یک سازمان حاکم است، می‌تواند تأثیر زیادی بر تصمیمات مالی داشته باشد. برای مثال، فرهنگ‌هایی که بر شفافیت و دقت تأکید دارند، احتمالاً تمایل بیشتری به انتخاب روش‌های حسابداری دقیق‌تر دارند.

در شرکت‌های تولیدی ایران، انتخاب روش‌های حسابداری هزینه‌یابی ممکن است تحت تأثیر چالش‌های خاص اقتصادی و بازار قرار گیرد. شرایط اقتصادی ناپایدار و عدم شفافیت اطلاعاتی در برخی از این شرکت‌ها، باعث می‌شود که مدیران در انتخاب روش‌های هزینه‌یابی دچار مشکل شوند. پژوهش‌های پیشین نشان داده‌اند که شرکت‌های تولیدی در ایران اغلب با مشکلاتی چون کمبود منابع و نبود سیستم‌های اطلاعاتی پیشرفته مواجه هستند که بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه تأثیر می‌گذارد (صادقی ۲۰۲۳: ۷۷). معتقد است که «شرکت‌های تولیدی ایران با مشکلاتی چون کمبود منابع و سیستم‌های اطلاعاتی ناکافی مواجه هستند که بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه تأثیر می‌گذارد».

از سوی دیگر، درک عواملی که بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه تأثیر دارند، می‌تواند به مدیران کمک کند تا تصمیمات بهتری اتخاذ کنند. به‌ویژه در شرکت‌های تولیدی متوسط و بزرگ ایران، استفاده از روش‌های هزینه‌یابی بهینه

می‌تواند به بهبود شفافیت مالی و کاهش هزینه‌ها کمک کند. این تحقیق به دنبال شناسایی این عوامل و ارائه راهکارهایی برای بهبود انتخاب روش‌های حسابداری هزینه در این شرکت‌ها است.

در نهایت، این مقاله به بررسی تأثیر ویژگی‌های سازمانی و مدیریتی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه‌یابی در شرکت‌های تولیدی متوسط و بزرگ ایران می‌پردازد. نتایج این تحقیق می‌تواند به شرکت‌ها کمک کند تا با شناسایی ویژگی‌های مؤثر بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه‌یابی، فرآیند تصمیم‌گیری مالی خود را بهبود بخشند و در نهایت کارایی بیشتری در مدیریت منابع مالی خود به دست آورند. به این ترتیب، انتخاب روش‌های مناسب هزینه‌یابی می‌تواند نقشی مهم در رشد و توسعه شرکت‌های تولیدی ایران ایفا کند.

۲- ادبیات و پیشینه پژوهش

حسابداری هزینه یکی از اجزای اساسی مدیریت مالی در شرکت‌های تولیدی است که به تخصیص دقیق هزینه‌ها و بهبود فرآیندهای تصمیم‌گیری کمک می‌کند. انتخاب روش‌های مناسب هزینه‌یابی در این شرکت‌ها تحت تأثیر عواملی مختلف از جمله ویژگی‌های سازمانی و مدیریتی است. ویژگی‌هایی مانند اندازه شرکت، ساختار سازمانی، فرهنگ مدیریتی و تجربه مدیران می‌توانند تأثیر زیادی بر انتخاب این روش‌ها داشته باشند. در این مقاله به بررسی تأثیر این ویژگی‌ها بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه‌یابی در شرکت‌های تولیدی ایران پرداخته شده است.

ویژگی‌های سازمانی به‌عنوان عواملی تأثیرگذار بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه در شرکت‌ها شناخته می‌شوند. رستمی و جعفری معتقدند که اندازه شرکت، ساختار سازمانی و پیچیدگی‌های تولیدی می‌توانند انتخاب روش‌های حسابداری هزینه را تحت تأثیر قرار دهند. این ویژگی‌ها می‌توانند بر فرآیند تخصیص هزینه‌ها و همچنین گزارش‌دهی مالی شرکت‌ها تأثیرگذار باشند (رستمی و جعفری ۲۰۲۲: ۵۲).

در ادبیات حسابداری، اندازه شرکت به‌عنوان یکی از متغیرهای کلیدی در انتخاب روش‌های هزینه‌یابی معرفی شده است. شهبازی نشان می‌دهد که شرکت‌های بزرگ معمولاً از سیستم‌های پیچیده‌تری برای حسابداری هزینه استفاده می‌کنند که به تخصیص دقیق‌تر هزینه‌ها کمک می‌کند. در مقابل، شرکت‌های کوچک‌تر ممکن است روش‌های ساده‌تری را برای هزینه‌یابی انتخاب کنند که به منابع مالی و انسانی کمتری نیاز دارند (شهبازی ۲۰۲۲: ۶۱).

ساختار مدیریتی یکی دیگر از ویژگی‌های سازمانی است که تأثیر مستقیمی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه دارد. کرمی (۲۰۲۳: ۴۴) بیان می‌کند که شرکت‌هایی با ساختار مدیریتی پیچیده‌تر، تمایل دارند از روش‌های حسابداری هزینه دقیق‌تر و پیشرفته‌تری استفاده کنند تا به بهبود عملکرد مالی دست یابند (کرمی ۲۰۲۳: ۴۴).

تجربه مدیریت در تصمیم‌گیری‌های مالی به‌ویژه انتخاب روش‌های حسابداری هزینه تأثیر زیادی دارد. شهبازی به این نکته اشاره می‌کند که مدیران با تجربه بیشتر، معمولاً انتخاب‌های پیچیده‌تری در زمینه روش‌های حسابداری هزینه انجام می‌دهند که می‌تواند باعث بهبود دقت گزارش‌های مالی شود (شهبازی ۲۰۲۲: ۶۱).

در ایران، شرکت‌های تولیدی با چالش‌هایی همچون کمبود منابع، نبود سیستم‌های اطلاعاتی پیشرفته و ناپایداری اقتصادی مواجه هستند که بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه تأثیر می‌گذارد. صادقی (۲۰۲۳: ۷۷) اظهار می‌کند که

این مشکلات می‌تواند باعث شود که مدیران از روش‌های ساده‌تر و کم‌هزینه‌تر استفاده کنند که به‌طور موقت مشکلات مالی شرکت‌ها را کاهش دهد.

تحلیل مقایسه‌ای روش‌های حسابداری هزینه در صنایع مختلف می‌تواند به شناسایی عوامل مؤثر بر انتخاب این روش‌ها کمک کند (رستمی و جعفری ۲۰۲۲: ۵۲). به این نکته اشاره می‌کنند که در شرکت‌های تولیدی ایران، انتخاب روش‌های هزینه‌یابی معمولاً تحت تأثیر ویژگی‌های خاص هر صنعت قرار دارد که نیاز به تحلیل دقیق‌تری دارد. فرهنگ سازمانی و ارزش‌هایی که در یک سازمان حاکم است، می‌تواند تأثیر زیادی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه داشته باشد. شهبازی به‌ویژه اشاره می‌کند که فرهنگ‌های سازمانی که بر شفافیت و دقت تأکید دارند، تمایل بیشتری به استفاده از روش‌های حسابداری هزینه دقیق‌تر دارند (شهبازی ۲۰۲۲: ۶۱).

شرکت‌های بزرگ معمولاً به‌منظور بهبود کارایی مالی و بهبود شفافیت در گزارش‌دهی، از سیستم‌های پیشرفته حسابداری هزینه استفاده می‌کنند (کرمی ۲۰۲۳: ۴۴). بیان می‌کند که استفاده از این سیستم‌ها به مدیران کمک می‌کند تا اطلاعات دقیق‌تری از هزینه‌ها و منابع داشته باشند.

ناپایداری اقتصادی در ایران به‌ویژه بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه در شرکت‌ها تأثیرگذار است. صادقی (۲۰۲۳: ۷۷) اشاره می‌کند که در چنین شرایطی، شرکت‌ها ممکن است از روش‌های ساده‌تری برای هزینه‌یابی استفاده کنند تا از پیچیدگی‌های مالی جلوگیری کنند (صادقی ۲۰۲۳: ۷۷).

نتایج تحقیق نشان می‌دهند که ویژگی‌های سازمانی و مدیریتی مانند اندازه سازمان، ساختار مدیریتی و تجربه مدیران نقش عمده‌ای در انتخاب روش‌های حسابداری هزینه‌یابی دارند. این تحقیق تأکید دارد که بهبود سیستم‌های حسابداری هزینه در شرکت‌های تولیدی ایران می‌تواند به بهبود شفافیت مالی و تصمیم‌گیری‌های اقتصادی منجر شود. در نهایت، انتخاب روش‌های مناسب هزینه‌یابی به افزایش کارایی و کاهش هزینه‌ها در شرکت‌های تولیدی کمک خواهد کرد.

۳- روش‌شناسی

تحقیق حاضر با رویکرد پیمایشی و از طریق جمع‌آوری داده‌ها از مدیران مالی و حسابداران شرکت‌های تولیدی متوسط و بزرگ ایران انجام خواهد شد. داده‌ها از طریق پرسشنامه‌هایی طراحی شده برای سنجش ویژگی‌های سازمانی و مدیریتی جمع‌آوری می‌شوند. در این تحقیق، تحلیل مقایسه‌ای برای بررسی تأثیر ویژگی‌های سازمانی مانند اندازه، ساختار و فرهنگ سازمانی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه‌یابی انجام خواهد شد. همچنین مدل‌سازی مفهومی برای بررسی روابط میان این ویژگی‌ها و انتخاب روش‌های هزینه‌یابی در نظر گرفته شده است. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از روش‌های آماری مناسب تحلیل می‌شوند تا تأثیرات این ویژگی‌ها بر فرآیند انتخاب روش‌های حسابداری هزینه در شرکت‌های تولیدی ایران مشخص گردد.

۴- نتایج و یافته‌ها

در این بخش، نتایج به‌دست‌آمده از تحلیل داده‌ها و بررسی تأثیر ویژگی‌های سازمانی و مدیریتی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه‌یابی ارائه خواهد شد. برای تجزیه و تحلیل این داده‌ها از جداول و تحلیل‌های آماری استفاده شده است.

که به‌طور دقیق روابط میان این ویژگی‌ها و انتخاب روش‌های حسابداری هزینه را نشان می‌دهند. نتایج مورد بررسی در این پژوهش حاصل بررسی بر روی ۲۰۰ شرکت کننده است که با استفاده از آزمون رگرسیون لجستیک با نرم افزار spss 24 صورت گرفته است.

جدول ۱: خلاصه مدل رگرسیون لجستیک

مقدار	آزمون خی دو		۲- برابر لگاریتم درست نمایی	ضریب تبیین کاکس و اسنل	ضریب تبیین فاگلرک
	مقدار	درجه آزادی			
۸۸/۳۱۴	۴	۰/۰۰۰۱	۱۷۱/۸۸۱	۰/۳۵۷	۰/۴۹۱

همانطور که در جدول فوق گزارش شده است با $p < 0.05$, $\chi^2(4, n=200) = 88.314$ مشخص شد که این مدل قادر به تشخیص بین پاسخ دهندگانی است که روش حسابداری هزینه ای پیچیده و ساده را بیان کرده بودند. همچنین مطابق نتایج خلاصه مدل نشان می‌دهد که با توجه به R^2 بدست آمده مدل بین ۳۵/۷٪ تا ۴۹/۱٪ واریانس متغیر ملاک حسابداری هزینه ای (پیچیده/ ساده) را تبیین می‌کند.

جدول ۲: طبقه بندی پیش بینی کننده های درست رگرسیون لجستیک

پیش بینی کننده			مشاهده شده	
درصد درست	متغیر حسابداری هزینه ای			
	پیچیده	ساده		
۸۸/۴	۱۵	۱۱۴	ساده	حسابداری
۷۰/۴	۲۰	۲۱	پیچیده	هزینه ای
۸۲	درصد کل پیش بینی درست			

در جدول ۲ که نتایج پیش بینی مدل خلاصه شده است مشخص است که این مدل بطور کلی ۸۲٪ موارد نتیجه را درستی پیش بینی و طبقه بندی کرده است. در این مدل ۸۸/۴٪ مواقع استفاده از روش حسابداری ساده و ۷۰/۴٪ مواقع روش استفاده از روش حسابداری پیچیده به درستی پیش بینی و طبقه بندی شده است.

جدول ۳: نتایج تحلیل رگرسیون لجستیک

مقدار	خطای استاندارد	مقدار	درجه	معناداری	توان نمایی
بر آورد	بر آورد	والد	آزادی		بر آورد
۰/۹۱۶	۰/۳۹۹	۵/۲۶	۱	۰/۰۲۲	۲/۵
۱/۰۹	۰/۴۷	۵/۳۶۵	۱	۰/۰۲۱	۲/۹۷۳
۱/۸۰۲	۰/۴۳	۱۷/۵۹	۱	۰/۰۰۰۱	۶/۰۶
۱/۰۵۹	۰/۴۲۳	۶/۲۷۱	۱	۰/۰۱۲	۲/۸۸۵
-۲/۵۱۱	۰/۳۴۹	۵۱/۸۴۴	۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۸۱

جدول ۳ نقش هر یک از متغیرهای پیش بین در مدل را نشان می‌دهد. آماره والد نشان دهنده سودمندی هر یک از متغیرهای پیش بین است؛ همانطور که مشخص است نقش متغیرهای چهارگانه ویژگی‌های سازمانی در این مدل معنی دار هستند ($p < 0.05$). اولین ستون این جدول مقدار برآورد شده برای هر کدام از متغیرهای پیش‌بین در مدل به کار گرفته شده را نشان می‌دهد. مثبت بودن ضرایب مولفه‌های چهارگانه بدین معنی است که با افزایش اندازه سازمان و بهبود در سطح ساختار مدیریتی، شرایط اقتصادی و فرهنگ سازمانی احتمال بهره‌گیری از روش حسابداری هزینه‌ای پیچیده بیشتر می‌شود. ستون توان‌نمایی برآورد نشان دهنده میزان تغییر در شانس (احتمال) تمایل به استفاده از روش حسابداری هزینه‌ای به ازای هر واحد تغییر در متغیر پیش بین است. مقادیر بیشتر از ۱ نشان می‌دهد که به ازای هر یک نمره که به هر یک از ویژگی‌های سازمانی اضافه می‌گردد احتمال اینکه تمایل به استفاده از روش‌های حسابداری هزینه‌ای پیچیده داشته باشند با عاملی به ترتیب ۶/۰۶ (شرایط اقتصادی)، ۲/۹۷۳ (ساختار مدیریتی)، ۲/۸۸۵ (فرهنگ سازمانی) و ۲/۵ (اندازه سازمان) همراه است. به طور کلی تاثیر متغیرهای شرایط اقتصادی و ساختار مدیریتی از فرهنگ سازمانی و اندازه سازمان بیشتر است

۴-۱ تأثیر اندازه سازمان بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه

نتایج تحقیق نشان می‌دهند که اندازه سازمان تأثیر قابل توجهی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه دارد. به طور معمول، شرکت‌های بزرگ‌تر تمایل بیشتری به استفاده از روش‌های پیچیده‌تر و دقیق‌تر برای هزینه‌یابی دارند. این شرکت‌ها به دلیل ابعاد وسیع‌تر فعالیت‌ها و نیاز به تخصیص دقیق‌تر هزینه‌ها، از سیستم‌های حسابداری پیچیده‌تری استفاده می‌کنند که قادر به تخصیص بهینه منابع و هزینه‌ها هستند. این سیستم‌ها معمولاً شامل روش‌هایی مانند هزینه‌یابی بر اساس فعالیت (ABC) یا سیستم‌های هزینه‌یابی استاندارد هستند که به شرکت‌ها کمک می‌کنند تا دقت و کارایی بالاتری در مدیریت هزینه‌ها داشته باشند (رستمی و جعفری، ۲۰۲۲: ۵۲).

در مقابل، شرکت‌های کوچک‌تر که منابع محدودتری دارند، از روش‌های ساده‌تری برای حسابداری هزینه استفاده می‌کنند. این شرکت‌ها معمولاً به دلیل محدودیت‌های مالی و انسانی قادر به استفاده از سیستم‌های پیچیده نیستند و ترجیح می‌دهند از روش‌های کمتر پیچیده که نیاز به هزینه و زمان کمتری دارند، بهره‌برداری کنند. این روش‌ها شامل سیستم‌های هزینه‌یابی سنتی مانند هزینه‌یابی بر مبنای کل یا روش‌های ساده‌تر تخصیص هزینه‌ها است که به راحتی می‌توانند در شرکت‌های کوچک‌تر پیاده‌سازی شوند (شهبازی، ۲۰۲۲: ۶۱).

همچنین، شرکت‌های بزرگ‌تر به دلیل حجم بالای داده‌ها و اطلاعات مالی، از نرم‌افزارهای پیشرفته‌تری برای پردازش و تحلیل داده‌های حسابداری هزینه استفاده می‌کنند. این نرم‌افزارها می‌توانند داده‌ها را به صورت دقیق و بهینه تحلیل کرده و گزارش‌هایی را ارائه دهند که برای تصمیم‌گیری‌های استراتژیک مدیران بسیار مفید هستند. در نتیجه، این شرکت‌ها معمولاً از روش‌های حسابداری هزینه که نیاز به تجزیه و تحلیل دقیق‌تر و پردازش داده‌های بیشتر دارند، استفاده می‌کنند (کرمی، ۲۰۲۳: ۴۴).

در نهایت، یافته‌ها نشان می‌دهند که انتخاب روش‌های حسابداری هزینه در شرکت‌های بزرگ‌تر به‌طور چشمگیری تحت تأثیر نیاز به دقت و کنترل بیشتر هزینه‌ها است. در حالی که شرکت‌های کوچک‌تر، به دلیل محدودیت منابع، از روش‌های ساده‌تر استفاده می‌کنند که به‌ویژه در شرایط اقتصادی ناپایدار و بازارهای رقابتی، برای آن‌ها مقرون به‌صرفه‌تر است (صادقی، ۲۰۲۳: ۷۷). این تفاوت‌ها در انتخاب روش‌های حسابداری هزینه نشان می‌دهد که اندازه سازمان می‌تواند تأثیر زیادی بر نحوه تخصیص و مدیریت هزینه‌ها در شرکت‌ها داشته باشد.

۴-۲ نقش ساختار مدیریتی در انتخاب روش‌های حسابداری هزینه

ساختار مدیریتی یکی از عوامل کلیدی در تصمیم‌گیری‌های مالی است که می‌تواند تأثیر زیادی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه در شرکت‌ها داشته باشد. در این تحقیق مشاهده شد که شرکت‌هایی با ساختار مدیریتی پیچیده‌تر و سطوح بالاتری از مدیریت، معمولاً از روش‌های دقیق‌تری برای هزینه‌یابی استفاده می‌کنند. این شرکت‌ها به دلیل نیاز به مدیریت منابع بیشتر و پیچیدگی‌های بیشتر در فرآیندهای تولید، ترجیح می‌دهند از روش‌های پیشرفته‌تری مانند هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت (ABC) یا روش‌های تخصیص هزینه استاندارد استفاده کنند که به تخصیص دقیق‌تر و بهینه‌تری منجر می‌شود (رستمی و جعفری، ۲۰۲۲: ۵۲).

مدیرانی که تجربه بیشتری در زمینه مدیریت مالی دارند نیز تمایل بیشتری به استفاده از این روش‌ها دارند. این مدیران به دلیل داشتن آگاهی و تخصص بیشتر، قادر به مدیریت پیچیدگی‌های حسابداری هزینه بوده و درک بهتری از اهمیت تخصیص دقیق هزینه‌ها دارند. از این رو، انتخاب روش‌های دقیق‌تر مانند سیستم‌های پیشرفته حسابداری هزینه، به‌ویژه در شرکت‌هایی با ساختار مدیریتی پیچیده، منطقی به نظر می‌رسد (شهبازی، ۲۰۲۲: ۶۱).

در مقابل، شرکت‌هایی که دارای ساختار مدیریتی ساده‌تری هستند یا منابع انسانی محدودتری دارند، معمولاً از روش‌های ساده‌تر و کم‌هزینه‌تر استفاده می‌کنند. این شرکت‌ها به دلیل کمبود منابع و پیچیدگی‌های کمتر، ترجیح می‌دهند از روش‌های حسابداری هزینه که پیاده‌سازی آن‌ها آسان‌تر و کمتر زمان‌بر است، استفاده کنند. این روش‌ها بیشتر شامل سیستم‌های هزینه‌یابی استاندارد و ساده هستند که نیاز به تحلیل داده‌های پیچیده ندارند (کرمی، ۲۰۲۳: ۴۴).

بنابراین، نقش ساختار مدیریتی در انتخاب روش‌های حسابداری هزینه بسیار برجسته است. سازمان‌هایی با ساختار مدیریتی قوی و پیچیده، به‌ویژه اگر مدیران آن‌ها تجربه بیشتری در مدیریت مالی داشته باشند، تمایل بیشتری به انتخاب روش‌های پیچیده و دقیق‌تر برای حسابداری هزینه دارند. این انتخاب‌ها می‌توانند به بهبود شفافیت مالی و تخصیص دقیق‌تر منابع کمک کنند که در نهایت منجر به بهبود کارایی و کاهش هزینه‌ها می‌شود (صادقی، ۲۰۲۳: ۷۷).

۴-۳ تأثیر سطح تخصص و تجربیات کارکنان بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه

یکی از یافته‌های مهم این تحقیق، تأثیر سطح تخصص و تجربیات کارکنان بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه است. شرکت‌هایی که دارای حسابداران با تجربه و متخصص در حسابداری هزینه هستند، بیشتر از روش‌های پیشرفته و پیچیده‌تر برای تخصیص و مدیریت هزینه‌ها استفاده می‌کنند. این روش‌ها معمولاً شامل سیستم‌هایی مانند هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت (ABC) و روش‌های دقیق‌تر تخصیص هزینه است که می‌تواند به دقت بالاتری در تخصیص منابع و هزینه‌ها

منجر شود. شهبازی (۲۰۲۲: ۶۱) اشاره می‌کند که حسابداران متخصص و با تجربه، به دلیل دانش عمیق‌تری که دارند، قادر به پیاده‌سازی این سیستم‌های پیچیده هستند و به‌طور مؤثری می‌توانند از آن‌ها برای بهبود شفافیت مالی و تصمیم‌گیری‌های استراتژیک استفاده کنند.

علاوه بر این، حسابداران با تخصص بالاتر قادرند به‌طور مؤثرتری تحلیل‌های مالی و گزارش‌های دقیق‌تری ارائه دهند که در نهایت به بهبود عملکرد مالی شرکت منجر می‌شود. رستمی و جعفری (۲۰۲۲: ۵۲) همچنین بیان می‌کنند که این نوع حسابداران معمولاً در مواجهه با پیچیدگی‌های هزینه‌یابی، راهکارهای نوآورانه‌تری را پیشنهاد می‌دهند که می‌تواند به بهبود فرآیندهای حسابداری هزینه در سازمان کمک کند. در این راستا، تخصص و تجربه کارکنان به‌طور مستقیم با انتخاب روش‌های پیشرفته‌تر و کارآمدتر در حسابداری هزینه مرتبط است.

در مقابل، شرکت‌هایی که فاقد حسابداران با تجربه و متخصص در این زمینه هستند، ممکن است از روش‌های ساده‌تر و کم‌هزینه‌تری برای حسابداری هزینه استفاده کنند که به‌طور معمول قابلیت کمتری برای تخصیص دقیق‌تر هزینه‌ها دارند. این شرکت‌ها به دلیل محدودیت‌های تخصصی در کارکنان خود، از روش‌هایی استفاده می‌کنند که برای آن‌ها پیچیدگی کمتری دارد و اجرای آن نیاز به تحلیل‌های کمتری دارد (صادقی، ۲۰۲۳: ۷۷).

به‌طور کلی، این تحقیق نشان می‌دهد که سطح تخصص و تجربیات کارکنان در بخش حسابداری هزینه، می‌تواند تأثیر زیادی بر انتخاب روش‌های هزینه‌یابی در شرکت‌ها داشته باشد. حسابداران با تجربه و متخصص تمایل دارند روش‌های پیشرفته‌تر را انتخاب کنند که به تخصیص دقیق‌تر هزینه‌ها و بهبود شفافیت مالی کمک می‌کند (کریمی، ۲۰۲۳: ۴۴).

۴-۴ چالش‌های اقتصادی و تأثیر آن‌ها بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه

تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که شرایط اقتصادی ایران تأثیر زیادی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه در شرکت‌های تولیدی دارد. در شرایط اقتصادی ناپایدار و پرچالش، بسیاری از شرکت‌ها تمایل دارند که از روش‌های ساده‌تری برای حسابداری هزینه استفاده کنند که هزینه کمتری دارد و پیاده‌سازی آن برای آن‌ها راحت‌تر است. به‌ویژه در دوران رکود اقتصادی و بحران‌های مالی، شرکت‌ها ممکن است به‌دنبال کاهش هزینه‌ها و ساده‌سازی فرآیندهای مالی خود باشند تا از این طریق فشارهای اقتصادی را کاهش دهند. در این راستا، انتخاب روش‌های هزینه‌یابی ساده مانند هزینه‌یابی سنتی یا تخصیص هزینه بر مبنای کل معمولاً جذاب‌تر است زیرا پیاده‌سازی آن‌ها نیاز به منابع کمتر و پیچیدگی کمتری دارد (صادقی، ۲۰۲۳: ۷۷).

در مقابل، در شرایط اقتصادی پایدارتر و هنگامی که شرکت‌ها توان مالی بیشتری دارند، تمایل به استفاده از روش‌های پیچیده‌تر و پیشرفته‌تر برای حسابداری هزینه بیشتر می‌شود. این روش‌ها به شرکت‌ها کمک می‌کنند تا هزینه‌ها را به‌طور دقیق‌تر تخصیص دهند و تحلیل‌های دقیق‌تری از عملکرد مالی خود داشته باشند. رستمی و جعفری (۲۰۲۲: ۵۲) بیان می‌کنند که در دوران رونق اقتصادی، شرکت‌ها به‌دلیل داشتن منابع مالی بیشتر، از سیستم‌های پیشرفته‌تری برای تخصیص دقیق هزینه‌ها و گزارش‌دهی مالی استفاده می‌کنند.

به‌طور کلی، چالش‌های اقتصادی و تغییرات آن می‌تواند نقش مهمی در انتخاب روش‌های حسابداری هزینه ایفا کند. در شرایط اقتصادی سخت و ناپایدار، شرکت‌ها به دنبال روش‌های ساده‌تری هستند که فشار مالی کمتری روی آن‌ها وارد کند و هزینه کمتری نیز به همراه داشته باشد. این در حالی است که در شرایطی که شرکت‌ها توان مالی بیشتری دارند، احتمال انتخاب روش‌های پیچیده‌تر و پیشرفته‌تر نیز افزایش می‌یابد (شهبازی، ۲۰۲۲: ۶۱).

نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که شرایط اقتصادی می‌تواند عامل مهمی در تصمیم‌گیری‌های مالی شرکت‌ها باشد و انتخاب روش‌های حسابداری هزینه در شرکت‌های تولیدی را تحت تأثیر قرار دهد؛ بنابراین، درک دقیق تأثیر چالش‌های اقتصادی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه می‌تواند به مدیران کمک کند تا در مواجهه با بحران‌های اقتصادی، تصمیمات بهتری اتخاذ کنند (کرمی، ۲۰۲۳: ۴۴).

۴-۵ رابطه میان فرهنگ سازمانی و انتخاب روش‌های حسابداری هزینه

فرهنگ سازمانی تأثیر مهمی در انتخاب روش‌های حسابداری هزینه دارد. شرکت‌هایی که بر شفافیت، دقت و بهبود فرآیندهای مالی تأکید دارند، تمایل بیشتری به استفاده از روش‌های حسابداری دقیق‌تر و پیشرفته‌تر برای تخصیص و کنترل هزینه‌ها دارند. این شرکت‌ها معمولاً به دلیل فرهنگ سازمانی خود، از سیستم‌های پیچیده‌تری برای تخصیص هزینه‌ها استفاده می‌کنند که به دقت بالاتر در گزارش‌دهی مالی و تحلیل هزینه‌ها منجر می‌شود. شهبازی (۲۰۲۲: ۶۱) اشاره می‌کند که شرکت‌هایی با فرهنگ سازمانی قوی که بر شفافیت و مسئولیت‌پذیری تأکید دارند، تمایل دارند از روش‌های حسابداری هزینه‌ای مانند هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت (ABC) یا سیستم‌های هزینه‌یابی استاندارد استفاده کنند که در آن‌ها تخصیص دقیق‌تر و مستندتر هزینه‌ها صورت می‌گیرد.

در این تحقیق، نتایج نشان داد که شرکت‌هایی با فرهنگ سازمانی که بر دقت و تحلیل دقیق تأکید دارند، به طور معمول از روش‌های حسابداری هزینه پیشرفته‌تری استفاده می‌کنند که نیاز به تحلیل داده‌های دقیق و بررسی جزئیات بیشتری دارند. رستمی و جعفری (۲۰۲۲: ۵۲) تأکید می‌کنند که این نوع شرکت‌ها به دلیل فرهنگ خود، می‌خواهند هزینه‌ها را به‌طور دقیق‌تر تخصیص دهند و این امر به مدیریت بهتر منابع مالی و بهبود شفافیت مالی منجر می‌شود.

در مقابل، شرکت‌هایی که فرهنگ سازمانی آن‌ها بیشتر به صورت غیررسمی و بدون تأکید بر دقت و شفافیت است، معمولاً از روش‌های ساده‌تری برای حسابداری هزینه استفاده می‌کنند. این روش‌ها ممکن است دقیق نباشند اما برای شرکت‌هایی که بر سرعت و کاهش پیچیدگی‌ها تأکید دارند، مناسب‌تر است. در این شرکت‌ها، سیستم‌های هزینه‌یابی کم‌هزینه و کم‌پیچیدگی معمولاً ترجیح داده می‌شود (کرمی، ۲۰۲۳: ۴۴).

در مجموع، رابطه میان فرهنگ سازمانی و انتخاب روش‌های حسابداری هزینه نشان می‌دهد که شرکت‌هایی با فرهنگ سازمانی قوی‌تر و تأکید بیشتر بر شفافیت و دقت، به‌طور مؤثرتری از روش‌های پیچیده‌تر و پیشرفته‌تر برای تخصیص و کنترل هزینه‌ها استفاده می‌کنند. این انتخاب‌ها می‌توانند به بهبود کارایی و شفافیت مالی در این شرکت‌ها کمک کنند (صادقی، ۲۰۲۳: ۷۷).

۴-۶ تأثیر شرایط بازار بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه

شرایط بازار و رقابت‌های موجود در آن نقش قابل توجهی در انتخاب روش‌های حسابداری هزینه ایفا می‌کند. شرکت‌هایی که در بازارهای رقابتی فعالیت می‌کنند، به‌طور معمول تمایل دارند از روش‌های دقیق‌تر و بهینه‌تری برای حسابداری هزینه استفاده کنند. این شرکت‌ها به‌منظور کسب مزایای رقابتی و بهبود عملکرد مالی، نیاز به تخصیص دقیق‌تر هزینه‌ها و مدیریت بهینه منابع دارند. شهبازی (۲۰۲۲: ۶۱) اشاره می‌کند که در شرایط رقابتی، شرکت‌ها به‌دنبال استفاده از سیستم‌های حسابداری پیشرفته مانند هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت (ABC) هستند که می‌تواند به تخصیص دقیق هزینه‌ها و تحلیل بهتر سودآوری محصولات کمک کند.

در بازارهای رقابتی، فشارهای مالی و نیاز به رقابت بر سر قیمت‌ها، شرکت‌ها را وادار می‌کند که هزینه‌ها را به‌دقت تحلیل کرده و روش‌هایی را انتخاب کنند که به آن‌ها امکان می‌دهد در بازار رقابتی باقی بمانند. رستمی و جعفری (۲۰۲۲: ۵۲) بیان می‌کنند که شرکت‌ها در چنین شرایطی برای حفظ مزیت رقابتی، تمایل دارند از روش‌های حسابداری هزینه‌ای استفاده کنند که امکان کنترل دقیق‌تر هزینه‌ها و بهبود کارایی را فراهم می‌آورد.

علاوه بر این، شرکت‌هایی که در بازارهای رقابتی فعالیت می‌کنند، معمولاً نیاز به گزارش‌دهی دقیق‌تری از هزینه‌ها و سودآوری دارند تا بتوانند تصمیمات استراتژیک مناسبی اتخاذ کنند. کرمی (۲۰۲۳: ۴۴) توضیح می‌دهد که در چنین شرایطی، انتخاب روش‌های دقیق‌تر برای تخصیص هزینه‌ها نه تنها به بهبود عملکرد مالی کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به شرکت‌ها کمک کند تا قیمت‌گذاری بهتری انجام دهند و از این طریق در بازار رقابتی برتری یابند.

در نتیجه، شرایط بازار و رقابت‌های موجود تأثیر زیادی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه دارند. شرکت‌هایی که در بازارهای رقابتی فعالیت می‌کنند، به‌طور معمول از روش‌های پیشرفته‌تر و دقیق‌تر استفاده می‌کنند تا بتوانند هزینه‌ها را به‌طور بهینه تخصیص دهند و در نهایت مزیت رقابتی خود را حفظ کنند (صادقی، ۲۰۲۳: ۷۷).

۵- بحث

در این بخش، نتایج تحقیق با مطالعات پیشین مقایسه می‌شوند و تفسیر معنای نتایج ارائه خواهد شد. به‌ویژه، به بررسی این موضوع پرداخته می‌شود که چگونه انتخاب روش‌های حسابداری هزینه‌یابی می‌تواند در شرکت‌های تولیدی ایران بهبود یابد و چطور مدل‌های مختلف انتخاب روش‌های هزینه‌یابی می‌توانند به مدیران کمک کنند.

۵-۱ مقایسه نتایج تحقیق با مطالعات پیشین

نتایج این تحقیق نشان‌دهنده تأثیرات چشمگیر ویژگی‌های سازمانی و مدیریتی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه در شرکت‌های تولیدی ایران است. به‌ویژه، این تحقیق به وضوح نشان داد که اندازه سازمان و پیچیدگی‌های ساختاری آن می‌تواند تأثیر زیادی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه داشته باشد. این یافته‌ها مشابه با نتایج مطالعات پیشین هستند که در آن‌ها اشاره شده است که شرکت‌های بزرگ‌تر به‌دلیل ساختار پیچیده‌تر و حجم بالاتر فعالیت‌ها، به روش‌های پیچیده‌تری برای تخصیص هزینه‌ها نیاز دارند. شهبازی (۲۰۲۲: ۶۱) نیز به این نکته اشاره کرده است که شرکت‌های بزرگ معمولاً از سیستم‌های پیچیده‌تر و دقیق‌تری برای تخصیص و کنترل هزینه‌ها استفاده می‌کنند.

در این تحقیق، مشاهده شد که شرکت‌های بزرگ‌تر، به دلیل نیاز به تحلیل دقیق‌تر هزینه‌ها و تخصیص بهینه‌تر منابع، بیشتر از روش‌های پیشرفته‌تری مانند هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت (ABC) استفاده می‌کنند. این روش‌ها به این شرکت‌ها کمک می‌کنند تا هزینه‌ها را با دقت بالاتری تخصیص دهند و بهبودهای قابل توجهی در عملکرد مالی خود به دست آورند. این نتیجه با یافته‌های رستمی و جعفری (۲۰۲۲: ۵۲) هم‌خوانی دارد که بیان می‌کنند شرکت‌های دارای ساختار مدیریتی پیچیده‌تر، تمایل به استفاده از سیستم‌های پیچیده‌تر برای مدیریت هزینه‌ها دارند.

در مقابل، شرکت‌های کوچک‌تر که دارای ساختار ساده‌تری هستند، ترجیح می‌دهند از روش‌های ساده‌تری برای هزینه‌یابی استفاده کنند. این روش‌ها نیاز به تحلیل‌های پیچیده‌تری ندارند و برای شرکت‌های کوچک با منابع محدود، مقرون‌به‌صرفه‌تر هستند. شهبازی (۲۰۲۲: ۶۱) نیز اشاره می‌کند که شرکت‌های کوچک‌تر به دلیل محدودیت منابع و نبود سیستم‌های پیشرفته، بیشتر از روش‌های سنتی مانند تخصیص کلی هزینه‌ها استفاده می‌کنند که اجرای آن‌ها ساده‌تر است. بنابراین، نتایج این تحقیق با نتایج مطالعات پیشین هم‌راستا است و نشان می‌دهد که اندازه سازمان و پیچیدگی ساختار مدیریتی می‌تواند تأثیر زیادی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه داشته باشد. شرکت‌های بزرگ‌تر و پیچیده‌تر تمایل به استفاده از سیستم‌های پیشرفته‌تر دارند که به تخصیص دقیق‌تر و کارآمدتر هزینه‌ها منجر می‌شود، در حالی که شرکت‌های کوچک‌تر از روش‌های ساده‌تر و کم‌هزینه‌تر استفاده می‌کنند.

۵-۲ تحلیل تأثیر ویژگی‌های سازمانی بر انتخاب روش‌های هزینه‌یابی

در این تحقیق، تأثیر واضح ویژگی‌های سازمانی مانند اندازه شرکت و ساختار مدیریتی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه مشاهده شد. به‌طور خاص، شرکت‌هایی که دارای ساختار مدیریتی پیچیده‌تر و منابع بیشتری هستند، تمایل بیشتری به استفاده از روش‌های دقیق‌تر و پیچیده‌تر برای تخصیص هزینه‌ها دارند. این شرکت‌ها به دلیل ابعاد وسیع‌تر فعالیت‌ها و نیاز به کنترل دقیق‌تر منابع، به‌طور معمول از سیستم‌های پیشرفته‌تری مانند هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت (ABC) استفاده می‌کنند که به تخصیص دقیق‌تر و بهینه‌تر هزینه‌ها کمک می‌کند (شهبازی، ۲۰۲۲: ۶۱). این یافته‌ها با مطالعات قبلی هم‌راستا است که نشان داده‌اند شرکت‌های با ساختار مدیریتی قوی‌تر تمایل بیشتری به استفاده از روش‌های پیشرفته‌تر دارند که قابلیت تخصیص دقیق‌تر هزینه‌ها را فراهم می‌آورد.

این تحقیق همچنین نشان داد که شرکت‌های بزرگ‌تر و دارای ساختار مدیریتی پیچیده‌تر، به دلیل پیچیدگی‌های بیشتر در فرآیندهای تولید و نیاز به مدیریت بهتر منابع، تمایل دارند از روش‌های حسابداری هزینه پیچیده‌تری استفاده کنند. این شرکت‌ها برای حفظ رقابت‌پذیری و بهبود کارایی، به دنبال انتخاب روش‌هایی هستند که دقت و کارایی بالاتری داشته باشد. این نتایج مشابه با یافته‌های رستمی و جعفری (۲۰۲۲: ۵۲) است که بیان می‌کنند شرکت‌های دارای ساختار مدیریتی پیچیده، معمولاً تمایل به استفاده از روش‌های پیشرفته و دقیق‌تر برای تخصیص هزینه‌ها دارند تا بتوانند فرآیندهای مالی خود را به‌طور مؤثرتر مدیریت کنند.

در مقابل، شرکت‌هایی که ساختار مدیریتی ساده‌تری دارند یا منابع کمتری در اختیار دارند، معمولاً از روش‌های ساده‌تر برای حسابداری هزینه استفاده می‌کنند. این شرکت‌ها به دلیل محدودیت‌های منابع مالی و انسانی، نمی‌توانند از

سیستم‌های پیچیده‌تری استفاده کنند و به‌جای آن ترجیح می‌دهند از روش‌های سنتی و کم‌هزینه‌تر بهره ببرند. این روش‌ها ممکن است دقت کمتری داشته باشند، اما برای آن‌ها مقرون‌به‌صرفه‌تر و عملی‌تر است (کریمی، ۲۰۲۳: ۴۴). در نهایت، نتایج این تحقیق نشان می‌دهند که ویژگی‌های سازمانی مانند اندازه شرکت و پیچیدگی ساختار مدیریتی می‌توانند تأثیر زیادی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه داشته باشند. شرکت‌های بزرگ و پیچیده‌تر به‌طور معمول به‌دنبال استفاده از روش‌های پیشرفته‌تر هستند که می‌تواند به بهبود دقت در تخصیص هزینه‌ها و افزایش کارایی کمک کند (صادقی، ۲۰۲۳: ۷۷).

۳-۵ تأثیر چالش‌های اقتصادی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه

این تحقیق همچنین نشان داد که شرایط اقتصادی ناپایدار و مشکلات مالی در ایران تأثیر زیادی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه دارد. در شرایطی که بحران‌های اقتصادی، تورم و عدم ثبات مالی حاکم است، شرکت‌ها معمولاً تمایل دارند که از روش‌های ساده‌تر و کم‌هزینه‌تر برای هزینه‌یابی استفاده کنند. این شرکت‌ها به‌دلیل فشارهای مالی و محدودیت منابع، ترجیح می‌دهند از روش‌هایی بهره ببرند که نیاز به منابع کمتری داشته باشد و پیاده‌سازی آن‌ها برای آن‌ها راحت‌تر باشد. صادقی (۲۰۲۳: ۷۷) بیان می‌کند که در شرایط بحران اقتصادی، شرکت‌ها بیشتر به‌دنبال روش‌های ساده‌ای هستند که هزینه کمتری به همراه داشته باشد و سریع‌تر پیاده‌سازی شود، چرا که این روش‌ها می‌توانند در کوتاه‌مدت مشکلات مالی را کاهش دهند.

این یافته‌ها نشان‌دهنده رابطه مستقیم بین شرایط اقتصادی و انتخاب روش‌های حسابداری هزینه است. در شرایط ناپایدار اقتصادی، بسیاری از شرکت‌ها به‌ویژه در صنایع تولیدی، برای کاهش هزینه‌ها و ساده‌سازی فرآیندهای حسابداری، از روش‌های سنتی‌تر و کم‌هزینه‌تری استفاده می‌کنند که نیاز به تحلیل‌های پیچیده ندارد. این روش‌ها معمولاً شامل تخصیص هزینه به‌طور کلی و بدون توجه به جزئیات بیشتر است که به‌واسطه کاهش هزینه‌های اجرایی، برای شرکت‌ها مناسب‌تر است (رستمی و جعفری، ۲۰۲۲: ۵۲).

در مقابل، در شرایط اقتصادی پایدارتر، زمانی که شرکت‌ها از لحاظ مالی قدرت بیشتری دارند، می‌توانند به استفاده از روش‌های پیچیده‌تر برای حسابداری هزینه روی بیاورند که تخصیص دقیق‌تری از هزینه‌ها را فراهم می‌آورد و به مدیران این امکان را می‌دهد که از داده‌های دقیق‌تری برای تصمیم‌گیری‌های استراتژیک استفاده کنند. در این شرایط، شرکت‌ها ممکن است از سیستم‌های پیشرفته‌ای مانند هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت (ABC) یا تخصیص هزینه‌های دقیق‌تر استفاده کنند که می‌تواند به بهبود کارایی و بهره‌وری منجر شود (شهبازی، ۲۰۲۲: ۶۱).

در نهایت، این تحقیق نشان می‌دهد که شرایط اقتصادی و چالش‌های مالی تأثیر زیادی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه دارند. در شرایط بحرانی و ناپایدار، استفاده از روش‌های ساده و کم‌هزینه معمولاً به شرکت‌ها کمک می‌کند تا مشکلات مالی خود را کاهش دهند، در حالی که در شرایط اقتصادی باثبات، تمایل به استفاده از روش‌های پیچیده‌تر برای تخصیص دقیق‌تر هزینه‌ها بیشتر می‌شود (صادقی، ۲۰۲۳: ۷۷).

۵-۴ نقش فرهنگ سازمانی در انتخاب روش‌های حسابداری هزینه

در این تحقیق، تأکید زیادی بر اهمیت فرهنگ سازمانی و تأثیر آن بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه شد. نتایج نشان می‌دهند که شرکت‌هایی که فرهنگ سازمانی قوی و شفافی دارند، تمایل بیشتری به استفاده از روش‌های دقیق و پیشرفته‌تر برای تخصیص هزینه‌ها دارند. این شرکت‌ها به دلیل فرهنگ سازمانی خود، معمولاً از سیستم‌های پیشرفته‌تری برای تخصیص و کنترل هزینه‌ها بهره می‌برند که به تخصیص دقیق‌تر و بهینه‌تر هزینه‌ها منجر می‌شود. شهبازی (۲۰۲۲: ۶۱) اشاره می‌کند که فرهنگ‌های سازمانی که بر شفافیت و دقت تأکید دارند، معمولاً از سیستم‌های پیچیده‌تری برای تخصیص هزینه‌ها استفاده می‌کنند که این امر به بهبود شفافیت مالی و کنترل بهتر منابع کمک می‌کند.

این یافته‌ها با نتایج تحقیق رستمی و جعفری (۲۰۲۲: ۵۲) تطابق دارد که تأکید می‌کنند فرهنگ سازمانی تأثیر زیادی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه دارد. آن‌ها بیان می‌کنند که شرکت‌هایی که بر شفافیت و دقت تأکید دارند، معمولاً به‌طور طبیعی از روش‌های پیشرفته‌تری برای تخصیص هزینه‌ها استفاده می‌کنند تا از این طریق به دقت بیشتر در تخصیص منابع و بهبود تصمیم‌گیری‌های مالی دست یابند. به‌ویژه در شرکت‌هایی که به شفافیت و دقت در گزارش‌دهی اهمیت می‌دهند، انتخاب روش‌های دقیق‌تر حسابداری هزینه امری ضروری است.

علاوه بر این، شرکت‌هایی با فرهنگ سازمانی قوی که بر همکاری، شفافیت و تصمیم‌گیری مشترک تأکید دارند، بیشتر از سیستم‌های پیچیده‌تری برای حسابداری هزینه استفاده می‌کنند. این شرکت‌ها به‌طور معمول تمایل دارند از روش‌هایی استفاده کنند که به‌طور دقیق هزینه‌ها را تحلیل کرده و تخصیص بهینه‌ای از منابع مالی انجام دهند. در این تحقیق، این یافته‌ها نشان می‌دهند که فرهنگ سازمانی با تأکید بر دقت و شفافیت می‌تواند به استفاده از روش‌های پیشرفته‌تری برای تخصیص و کنترل هزینه‌ها منجر شود (کرمی، ۲۰۲۳: ۴۴).

در مقابل، شرکت‌هایی که فرهنگ سازمانی ضعیف‌تری دارند یا بر شفافیت و دقت تأکید کمتری دارند، معمولاً از روش‌های ساده‌تری برای حسابداری هزینه استفاده می‌کنند. این روش‌ها ممکن است به اندازه روش‌های پیچیده‌تر دقیق نباشند، اما برای شرکت‌هایی که منابع و زیرساخت‌های کافی برای پیاده‌سازی سیستم‌های پیچیده‌تر ندارند، مناسب‌تر است. به‌طور کلی، فرهنگ سازمانی تأثیر زیادی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه دارد و شرکت‌هایی با فرهنگ قوی‌تر معمولاً تمایل به استفاده از روش‌های پیشرفته‌تری دارند (صادقی، ۲۰۲۳: ۷۷).

۵-۵ پیشنهادات برای بهبود انتخاب روش‌های حسابداری هزینه در شرکت‌های تولیدی ایران

براساس نتایج این تحقیق، به نظر می‌رسد که شرکت‌های تولیدی ایران می‌توانند با توجه به ویژگی‌های سازمانی و مدیریتی خود، روش‌های حسابداری هزینه مناسب‌تری را انتخاب کنند. به‌ویژه شرکت‌هایی که در بازارهای رقابتی فعالیت می‌کنند، باید به دنبال روش‌هایی باشند که دقت بالاتری در تخصیص هزینه‌ها و بهبود شفافیت مالی دارند. انتخاب روش‌های دقیق و پیشرفته مانند هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت (ABC) می‌تواند به شرکت‌ها کمک کند تا به تخصیص بهینه هزینه‌ها بپردازند و از مزایای رقابتی بیشتری برخوردار شوند (شهبازی، ۲۰۲۲: ۶۱).

همچنین، مدیران باید به این نکته توجه کنند که سطح تخصص کارکنان و ساختار مدیریتی می‌تواند بر انتخاب روش‌های دقیق‌تر تأثیرگذار باشد. در این راستا، پیشنهاد می‌شود که شرکت‌ها با تقویت ساختار مدیریتی خود و ارتقای سطح تخصص حسابداران و مدیران مالی، به‌ویژه در زمینه‌های حسابداری هزینه، از سیستم‌های پیشرفته‌تری برای تخصیص هزینه‌ها استفاده کنند. این امر به بهبود دقت و کارایی در تخصیص هزینه‌ها و گزارش‌دهی مالی کمک خواهد کرد (رستمی و جعفری، ۲۰۲۲: ۵۲).

علاوه بر این، در شرایط اقتصادی ناپایدار و بحران‌های مالی، به‌ویژه در بازار ایران، شرکت‌ها می‌توانند از روش‌های ساده‌تری برای تخصیص هزینه استفاده کنند. این روش‌ها ممکن است در ابتدا کم‌هزینه‌تر و آسان‌تر باشند، اما در بلندمدت ممکن است از دقت کمتری برخوردار باشند؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود که در شرایطی که منابع کافی وجود دارد، شرکت‌ها به سمت استفاده از روش‌های پیشرفته‌تر حرکت کنند تا در بلندمدت کارایی و دقت بیشتری در تخصیص هزینه‌ها داشته باشند (صادقی، ۲۰۲۳: ۷۷).

در نهایت، شرکت‌های تولیدی ایران باید به این نکته توجه کنند که انتخاب روش‌های حسابداری هزینه باید منطبق با ویژگی‌های خاص سازمان، منابع موجود و شرایط بازار باشد. به همین دلیل، آن‌ها باید روش‌هایی را انتخاب کنند که هم با استراتژی‌های سازمانی هماهنگ باشد و هم به بهبود تصمیم‌گیری‌های مالی و کاهش هزینه‌های کلی کمک کند (کریمی، ۲۰۲۳: ۴۴).

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

نتایج تحقیق نشان می‌دهند که ویژگی‌های سازمانی و مدیریتی نقش کلیدی در انتخاب روش‌های حسابداری هزینه در شرکت‌های تولیدی ایران ایفا می‌کنند. به‌ویژه، عواملی مانند اندازه سازمان، ساختار مدیریتی، سطح تخصص کارکنان و شرایط بازار تأثیر زیادی بر فرآیند انتخاب این روش‌ها دارند. شرکت‌هایی که دارای ساختار مدیریتی پیچیده و منابع مالی بیشتری هستند، تمایل به استفاده از روش‌های پیچیده‌تر و دقیق‌تر برای تخصیص هزینه‌ها دارند، در حالی که شرکت‌های کوچک‌تر معمولاً از روش‌های ساده‌تر استفاده می‌کنند. همچنین، چالش‌های اقتصادی و فرهنگ سازمانی نیز به‌طور مستقیم بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه تأثیر می‌گذارند.

بر اساس این نتایج، پیشنهاد می‌شود که شرکت‌های تولیدی ایران با تقویت ساختار مدیریتی خود و ارتقای سطح تخصص حسابداران و مدیران مالی، از روش‌های پیشرفته‌تری برای حسابداری هزینه استفاده کنند. این امر می‌تواند به بهبود دقت و شفافیت در تخصیص هزینه‌ها و در نهایت به بهبود کارایی و کاهش هزینه‌های شرکت‌ها منجر شود. همچنین، در شرایط اقتصادی ناپایدار، شرکت‌ها می‌توانند از روش‌های ساده‌تری برای تخصیص هزینه استفاده کنند تا فشارهای مالی را کاهش دهند، اما باید در نظر داشت که این روش‌ها ممکن است در بلندمدت تأثیر منفی بر دقت تخصیص هزینه‌ها داشته باشند.

به علاوه، شرکت‌ها باید با توجه به ویژگی‌های خاص خود، از روش‌های حسابداری هزینه‌ای استفاده کنند که هم با استراتژی‌های سازمانی هماهنگ باشد و هم به بهبود تصمیم‌گیری‌های مالی کمک کند. از این رو، نیاز به تحقیقات بیشتر

در زمینه تحلیل عوامل مؤثر بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه‌یابی در سایر صنایع نیز مطرح خواهد بود. این تحقیقات می‌توانند به مدیران کمک کنند تا با استفاده از روش‌های بهینه‌تر، فرآیندهای مالی و تصمیم‌گیری‌های استراتژیک خود را بهبود بخشند.

منابع

۱. امجدی، ح. (۲۰۲۲). تحلیل بکارگیری سیستم‌های هزینه‌یابی در شرکت‌های تولیدی متوسط و بزرگ ایران. مجله حسابداری تولیدی، ۱۴(۱)، ۵۶-۶۸.
۲. رستمی، م.، و جعفری، آ. (۲۰۲۲). تأثیر ویژگی‌های سازمانی بر روش‌های حسابداری هزینه در شرکت‌های تولیدی. فصلنامه پژوهش‌های حسابداری، ۲۵(۲)، ۵۲.
۳. شهبازی، س. (۲۰۲۲). بررسی و تحلیل بکارگیری روش‌های هزینه‌یابی در حسابداری مدیریت. مجله بین‌المللی حسابداری و مالی، ۱۰(۴)، ۱۴۵-۱۵۸.
۴. صادقی، آ. (۲۰۲۲). بررسی بکارگیری روش‌های هزینه‌یابی در شرکت‌های تولیدی متوسط و بزرگ ایران. مجله کسب‌وکار ایرانی، ۱۹(۳)، ۱۱۲-۱۲۴.
۵. کرمی، ر. (۲۰۲۳). تأثیر رویه عمل حسابداری مدیریت بر پایداری شرکتی: نقش متغیر تعدیل‌گر ویژگی‌های سازمانی. مجله پایداری شرکتی، ۱۸(۲)، ۹۹-۱۱۳.

ضمائم

ضمیمه ۱: جدول مشخصات شرکت‌های تولیدی مورد بررسی

شماره	نام شرکت	اندازه شرکت	نوع صنعت	تعداد کارکنان	روش حسابداری هزینه انتخابی
1	شرکت الف	بزرگ	صنایع خودروسازی	500+	هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت (ABC)
2	شرکت ب	متوسط	صنایع غذایی	100-500	تخصیص هزینه ساده
3	شرکت ج	بزرگ	صنایع داروسازی	500+	هزینه‌یابی استاندارد
4	شرکت د	کوچک	صنایع نساجی	کمتر از ۱۰۰	تخصیص کلی هزینه

در این تحقیق، نتایج نشان می‌دهند که ویژگی‌های سازمانی مختلف مانند اندازه شرکت و ساختار مدیریتی تأثیر زیادی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه دارند. به‌طور خاص، شرکت‌هایی که دارای اندازه بزرگ‌تر هستند، تمایل بیشتری به استفاده از روش‌های پیچیده‌تری مانند هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت (ABC) دارند. به‌عنوان مثال، شرکت‌های بزرگ‌تر که بیش از ۵۰۰ نفر کارکنان دارند، معمولاً از سیستم‌های پیشرفته‌تری برای تخصیص هزینه‌ها استفاده می‌کنند (ضمیمه ۱). در حالی که شرکت‌های کوچک‌تر که تعداد کارکنان کمتری دارند، بیشتر از روش‌های ساده‌تر و کم‌هزینه‌تر استفاده می‌کنند.

ضمیمه ۲: جدول تحلیل داده‌ها

متغیر	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
اندازه سازمان (تعداد کارکنان)	450	350	50	1200
پیچیدگی ساختار مدیریتی	3.5	1.2	1	5
تخصیص کارکنان در حسابداری هزینه	4.2	0.9	2	5
انتخاب روش هزینه‌یابی	N/A	N/A	N/A	N/A

تأثیر سطح تخصیص کارکنان بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه در این تحقیق تأیید شد. شرکت‌هایی که کارکنان متخصص و با تجربه در زمینه حسابداری هزینه دارند، به‌طور معمول از روش‌های دقیق‌تر و پیشرفته‌تری مانند هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت استفاده می‌کنند که به تخصیص دقیق‌تر هزینه‌ها منجر می‌شود. این یافته‌ها به‌وضوح در جدول "تحلیل داده‌ها" نشان داده شده است، جایی که میانگین سطح تخصیص کارکنان در حسابداری هزینه ۴٫۲ و انحراف معیار آن ۰٫۹ بود (ضمیمه ۲). این داده‌ها نشان می‌دهند که تخصیص کارکنان تأثیر زیادی بر انتخاب روش‌های پیشرفته برای حسابداری هزینه دارد.

ضمیمه ۳: جدول تأثیر ویژگی‌های سازمانی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه

ویژگی سازمانی	انتخاب روش‌های هزینه‌یابی
اندازه سازمان	تمایل به استفاده از روش‌های پیچیده‌تر (هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت)
ساختار مدیریتی	استفاده از روش‌های دقیق‌تر و پیشرفته‌تر
تخصیص کارکنان	افزایش استفاده از سیستم‌های پیشرفته‌تر
فرهنگ سازمانی	ترجیح به شفافیت و دقت در تخصیص هزینه‌ها

فرهنگ سازمانی نیز به‌طور قابل توجهی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه تأثیر می‌گذارد. شرکت‌هایی با فرهنگ سازمانی قوی و تأکید بر شفافیت و دقت، معمولاً تمایل بیشتری به استفاده از روش‌های پیشرفته دارند. این نکته در جدول "تأثیر ویژگی‌های سازمانی بر انتخاب روش‌های حسابداری هزینه" نیز مشخص شده است، جایی که شرکت‌هایی با فرهنگ سازمانی قوی‌تر تمایل بیشتری به انتخاب سیستم‌های پیچیده‌تری دارند (ضمیمه ۳). این شرکت‌ها به دنبال بهبود شفافیت و تخصیص دقیق‌تر هزینه‌ها هستند که می‌تواند به کارایی بیشتر در تخصیص منابع مالی منجر شود.